

7.	Зайцева Г.Л. Дактилология. Жестовая пед. - М.: Вузгос, 2000.
8.	Pauline Davis, Lani Florani, Judith Aron Rubin. Teaching Strategies and Approaches for Pupils with Special Educational Needs: A Scoping Study, Child Art Therapy 25 th Anniversary Edition Research America-2010.
9.	J.A.Rubin Bolalar art terapiyasi 2012.
10.	Susan Losel The Intersection of ART's education and special education 2012
	Internet saytlari: 1. www.ziyonet.uz . 2. www.edu.uz . 3. www.google.uz . 4. www.gov.uz .
7.	fanining o'quv dasturi Jizzax davlat pedagogika universiteti Kengashining 202__ yil "___" __-sonli Kengash qarori bilan tasdiqlangan.
8.	Fan/modul uchun ma'sul: G.X.Temurova - Jizzax Davlat Pedagogika universiteti Maxsus pedagogika kafedra katta o'qituvchisi S.T.Sheraliyev - Jizzax Davlat Pedagogika universiteti Maxsus pedagogika kafedra o'qituvchisi
9.	Tagirizchilar: A.Meliboev - Jizzax viloyat XXQT va MO instituti kafedra mudiri pedagogika fanlari nomzodi M.Tilakova - Jizzax viloyat XXQT va MO instituti kafedra mudiri p.f.f.d. (PhD)

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI

Jizzax davlat pedagogika universiteti rektori

Sh.S. Shaei boy

DAKTILOLOGIYA VA IMO-ISHORA NUTQI FANINING
O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 100000 – Ta'lim

Ta'lim sohasi: 110000 – Ta'lim

Ta'lim yo'nalishi: 60112700 – Maxsus pedagogika

Surdopedagogika (qo'shimcha surdotarjimonlik)

Jizzax-2022

Fan/modul kodini	O'quv yili	Semestr	ECTS - Kreditlar
351DINM10	2022-2023	3-4	8
Fan/modul turi	Ta'lim tili	Haftadagi dars soatlari	
Majburiy	O'zbek	2-6	
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1. Daktilologiya va imo-ishora nutqi	Ma'ruza-60 Amaliy-60 Jami: 120	120	240
2. I. Fanning mazmuni	Fanni o'qitishdan maqsad – daktilologiya va imo-ishora nutqining o'ziga xosligi haqida talabalarda aniq tasavvur hosil qilish va bu nutq shaklidan amaliyotda foydalanishga o'rgatishidir. Fanning vazifasi – talabalarni daktilologiya va imo-ishora nutqini mazmuni va o'ziga xos xususiyatlari bilan tanishtirish, daktilologiya va imo-ishora nutqi kursini o'rganish jarayonida amaliy mashg'ulotlarda talabalarda zarur ko'nikma va malakalarni shakllantrish, daktilologiya va imo-ishora nutqidan foydalanish orqali tarjima qilishga o'rgatishdan iborat. II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 3-semestr ma'ruza 60 (soat) 1-mavzu. Daktilologiyaning mazmuni, maqsadi va egallash metodlari. (2 soat) Karlar, zaif eshituvchilarni o'qitish va tarbiyalash jarayonida daktilologiyaning qo'llanilishidagi tarixiy man balar. Daktilologiyaning mazmuni va maqsadi. Daktilologiyaning psixologik egallash metodlari. 2-mavzu. Daktilologiya – barmog aiftbosi. (2 soat) Daktilologiya – qo'lli aiftbosi. Daktilologiya turlari: bir qo'lli, ikki qo'lli, kaft daktilologiyasi. Bir qo'lli daktilologiyaning afzaliliklari. 3-mavzu. Dunyo maamlakatlarning daktil aiftbosi. (2 soat) Daktili nutqning mohiyati va uning og'zaki so'zlashuv, og'zaki va yozma nutqqa nisbatan o'ziga xos xususiyatlari. 4-mavzu. Chet el surdopedagogikasida daktil va imo-ishora nutqiga bo'lgan qarashlarning rivojlanishi. (2 soat) XIX asrning birinchi yarmida rus pedagogikasi etuk namoyondalarining daktil va imo-ishora nutqiga bo'lgan qarashlari. A.N.Gadishovning taraqqiyparvar g'oyalarning ahamiyati. V.I.Fleri, A.G.Gursevning daktil va imo-ishora nutqiga bo'lgan qarashlarining tavsifromasi. XIX asrning ikkinchi		

yarnida surdopedagoglarning daktil va imo-ishora nutqiga bo'lgan munosabatlari.

5-mavzu. Daktil belgilarning ta'rifi. (2 soat)

Daktil belgilarning ta'rifi, Eshitishda nuqsoni bo'lgan o'quvchilarga daktil nutqni o'rganishga qo'yilgan talablar, Eshitishda nuqsoni bo'lgan o'quvchilarga daktil nutqni o'rganishga bo'yicha bilimlarni shakllantirish.

6-mavzu. Kar va zaif bolalarni daktil nutkini egallashning psixologik xususiyatlari. (2 soat)

Kar va zaif eshituvchi o'quvchilar bilan olib boriladigan o'quv-tarbiyaviy ishlarida daktil nutqni qo'llashga qo'yilgan asosiy talablar. Og'zaki so'zlashuv nutqini imo-ishora nutqga tarjima qilishda daktil nutqning tutgan o'rni. Kar va zaif eshituvchi bolalar maktablarida daktil nutqni o'rgatishda bolalarning psixologik xususiyatlari haqidagi bilimlarini rivojlantirish.

7-mavzu. Og'zaki so'zlashuv nutqni tarjima qilishda daktil nutqning tutgan o'rni. (2 soat)

Karlarning imo-ishora nutqi va uning og'zaki so'zlashuv (og'zaki, yozma, daktil) formasidan farqi. Imo-ishora nutqining karlarni o'qitishda tutgan o'rni. Imo-ishora nutqning tarkibiy qismlari: nutqni ifodalovchi harakat (qo'llar harakati), mimika (yuz ifodasi), artikulyatsiya, daktilologiya, pantomima.

8-mavzu. Imo-ishora nutqning karlarni o'qitishda tutgan o'rni. (2 soat)

Karlarni o'qitishning turli bosqichlarida imo-ishorali nutqning tutgan o'rni. Imo-ishorali nutqni bilishi va kar bolalar ta'lim-tarbiyasi jarayonida qo'llab olishning surdopedagog uchun ahamiyati. Eshituvcilar va karlar orasida mulqot vositasi sifatida tutgan o'rni va ahamiyati, ularning so'zlari nutqni, imo-ishorali nutqni uning texnikasi. Talabalarga imo-ishora nutqi, imo-ishora nutqning karlarni o'qitishda tutgan o'rni haqida bilim va malakalar berish.

4-semestr

9-mavzu. Imo-ishora tilning taraqqiyoti. (2 soat)

Karlarning imo-ishora nutqi va uning og'zaki so'zlashuv (og'zaki, yozma, daktil) formasidan farqi. Talabalarda imo-ishora tilining taraqqiyoti haqidagi bilimlarni tarkib topirish. Yangi so'zlar, tushunchalar, abstrakt tushunchalar, ataqdi otlar, atamalar, grammatik kategoriyalar uchun yangi ishoralarning shakllanishi. Yangi ishoralarning imo-ishoralar tili tizimidagi o'rni. Imo-ishoralarning lug'ati. Xalqaro imo-ishorali lug'at.

10-mavzu. Karlarni o'qitishning turli bosqichlarida imo-ishorali nutqning tutgan o'rni. (2 soat)

Imo-ishorali nutqni bilishi va kar bolalar ta'lim-tarbiyasi jarayonida qo'llab olishning surdopedagog uchun ahamiyati. Imo-ishora nutqning zaif

eshituvchilar va karlar orasida mulqot vositasi sifatida tutgan o'rni va ahamiyati, imo-ishorali nutqning texnikasi.

11-mavzu. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda imo-ishora nutqni o'rganishga qo'yilgan talablar. (2 soat)

Imo-ishora belgilarning ta'rifi va imo-ishora qoidalari. Kar va zaif eshituvchi bolalarni imo-ishora nutqni egallashning psixologik xususiyatlari. Imo-ishora nutqning kar bolalar bilan olib boriladigan o'quv tarbiya ishlarida yordamchi vosita sifatida tutgan o'rni. Imo-ishora nutqni o'quvchilar va o'qituvchilar tomonidan qo'llanishi.

12-mavzu. Eshitishda nuqsoni bor bolalarni o'qitishdagi turli bosqichlarda imo-ishora nutqning o'rni va ahamiyati. (2 soat)

Kar va zaif eshituvchi o'quvchilar bilan olib boriladigan o'quv-tarbiyaviy ishlari. Kar va zaif eshituvchi o'quvchilar bilan olib boriladigan o'quv-tarbiyaviy ishlarda imo-ishora nutqni qo'llashga qo'yilgan asosiy talablar. Og'zaki so'zlashuv nutqini imo-ishora nutqga tarjima qilishda daktil nutqning tutgan o'rni.

13-mavzu. Imo-ishora nutqning mazmuni, maqsad va egallash metodlari. (2 soat)

Karlarning imo-ishora nutqi va uning og'zaki so'zlashuv (og'zaki, yozma, daktil) formasidan farqi. Imo-ishora nutqning karlarni o'qitishda tutgan o'rni.

14-mavzu. Imo-ishora nutqning o'ziga xosligi. (2 soat)

Imo-ishoraning o'ziga xos xususiyatlari: imo-ishoraning obrazlilik, uning predmet bilan, harakat bilan, predmetning belgisi bilan, vaziyat, ahamiyat bilan aloqasi, imo-ishora nutqning polisemanantizmi. Imo-ishoralarning kelib chiqishi. Imo-ishoraning tasnifi. Imo-ishorali nutqning madaniyati. Imo-ishorali va og'zaki nutqning o'zaro aloqadorligi. Imo-ishorali nuq eshitishi nuqsonli bolalarni o'qitishda qo'llaniladigan maxsus yordamchi vosita.

15-mavzu. Talaffuzni shakllantirishning mazmuni, maqsadi va egallash metodlari. (2 soat)

Talaffuzni shakllantirishning asosiy maqsadi va vazifasi tinglovchilarga bolalar nutqidagi kamchiliklar tipologiyasi to'g'risida aniq, ravshan tasavvur berish hamda nuq kamchiliklarini bartaraf etish metodikasi va maxsus muassasalarda korreksion ishlarni tashkil etish va o'lkazish bo'yicha etarlicha metodik yo'llamalar berish, kar bolalarning og'zaki nutqini rivojlantirishda talaffuz malakalarini shakllantirish hamda eshitish qobiliyatini rivojlantirish metodlarini o'rgatishdan iborat.

16-mavzu. Kar va zaif eshituvchilarga talaffuzni o'rganishga qo'yilgan talablar. (2 soat)

Kar va zaif eshituvchilarga talaffuzni o'rganishga qo'yilgan bilim, malaka va ko'nikmalarni shakllantirish. Kar bolalar nutqining talaffuz tomonini tekshirish. Talaffuzga o'rgatish boyicha olib boriladigan ishlarni rejalashtirish va ish turlarini tashkil etish. Karlarni og'zaki nutqga o'rgatish metodlari. Eshitish qobiliyatini rivojlantirish metodlari.

17-mavzu. Eshitishda nuqsoni bor bolalarni o'qitishdagi turli bosqichlarda talaffuzning o'rni va ahamiyati. (2 soat)

Talaffuz makalarini shakllantirish metodikasi bolalarni og'zaki nutqga o'rgatish. Og'zaki nutqga o'rgatishda amalga oshiriladigan ish turlari kabi masalarni aks ettirish. Talaffuzni shakllantirish metodikasi kursida, plakatlardan, tarqatma materiallardan va boshqa ko'rgazmali qurullardan foydalaniladi.

18-mavzu. Talaffuzning mazmuni, maqsad va egallash metodlari. (2 soat)

Karlarning talaffuzi va uning og'zaki so'zlashuv (og'zaki, yozma, daktil) formasidan farqi. Talaffuzning tarkibiy qismlari: nutqni ifodalovchi harakat (qo'llar harakati), artikulyatsiya, daktilologiya, pantomima. Talaffuzning o'ziga xosligi.

19-mavzu. Talaffuzning tarraqqiyoti. (2 soat)

Talaffuzning o'ziga xos xususiyatlari: talaffuzning obrazliliigi, uning predmet bilan, harakat bilan, predmetning belgisi bilan, vaziyat, ahamiyat bilan aloqasi. Talaffuzning kelib chiqishi sabablari.

20-mavzu. Talaffuzning tasnifi. (2 soat)

Talaffuz madaniyati. Talaffuz va og'zaki nutqning o'zaro aloqadorligi. Talaffuzni o'qitishda qo'llaniladigan nutqiy material eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni maxsus yordamchi vositasidir.

21-mavzu. Talaffuz ustida ish olib borishning tizimi. (2 soat)

Talaffuz ustida ish olib borishning bosqichlari. Yillar davomida nutqiy materiallarni murakkablashtirib borilishi. Karlar maktabida talaffuz ustida ish olib borilishi. Talaffuzni shakllantirish metodikasi kursida, plakatlardan, tarqatma materiallardan va boshqa ko'rgazmali qurullardan foydalanish.

22-mavzu. Umum - ta'lim darslarida talaffuzni shakllantirish mazmuni va metodikasi. (2 soat)

Karlar maktabida umum-ta'lim darslarida talaffuzni shakllantirishning mazmuni va masalalari. Umum-ta'lim darslarida talaffuzni shakllantirishda nutqiy materialning roli va uni tahlil qilish.

23-mavzu. Eshitish idrokini rivojlantirishning mazmuni, maqsadi va egallash metodlari. (2 soat)

Eshitish idrokini rivojlantirishning asosiy maqsadi va vazifasi tinglovchilarga bolalar nutqidagi kamchiliklar tipologiyasi to'g'risida aniq, ravshan tasavvur berish hamda nutq kamchiliklarini bartaraf etish metodikasi va maxsus muassasalarda korreksion ishlarni tashkil etish va o'tkazish boyicha etaricha metodik yo'llarni berish, kar bolalarning og'zaki nutqini rivojlantirishda eshitish qobiliyatini rivojlantirish metodlarini o'rgatishdan iborat.

24-mavzu. Eshitish idrokini rivojlantirishga qo'yilgan talablar. (2 soat)

Bu kursni o'rganish natijasida tinglovchilar quyidagi bilim, malaka va ko'nikmalarni egallashlari lozim:

- Eshitish qobiliyatini rivojlantirish metodlari;
- Eshitish qobiliyatini rivojlantirish bo'yicha olib boriladigan ishlarni rejalashtirish va ish turlarini tashkil etish;
- Kar bolalar eshitish qobiliyatini tekshirish;
- O'zlashtirilgan nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llay olish.

25-mavzu. Eshitishda nuqsoni bor bolalarni o'qitishdagi turli bosqichlarda eshitish qobiliyatini rivojlantirishning o'rni va ahamiyati. (2 soat)

Eshitishda nuqsoni bor bolalarni o'qitishdagi bosqichlar. Eshitishda nuqsoni bor bolalarni o'qitishdagi turli bosqichlarda eshitish qobiliyatini rivojlantirishning o'rni va ahamiyati. Eshitish qobiliyatini rivojlantirish yo'llari.

26-mavzu. Eshitish qobiliyatini rivojlantirish metodikasi bolalarni og'zaki nutqga o'rgatish. (2 soat)

Texnik vositalardan foydalanish; og'zaki nutqga o'rgatish metodlari va bosqichlari; Eshitish qobiliyatini rivojlantirish metodikasi kursida, plakatlardan, tarqatma materiallardan va boshqa ko'rgazmali qurullardan foydalanish.

27-mavzu. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning mazmuni, maqsad va egallash metodlari. (2 soat)

Karlarning eshitish qobiliyati, talaffuzi va uning og'zaki so'zlashuv (og'zaki, yozma, daktil) formasidan farqi. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning karlarni o'qitishda tutgan o'rni. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning o'ziga xosligi.

28-mavzu. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning tarraqqiyoti. (2 soat)

Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari: uning predmet bilan, harakat bilan, predmetning belgisi bilan, vaziyat, ahamiyat bilan aloqasi. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning kelib chiqishi. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning tasnifi. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning va og'zaki nutqning o'zaro aloqadorligi. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning o'qitishda qo'llaniladigan eshitishda nuqsone bo'lgan bolalarni maxsus yordamchi vosita.

29- mavzu. Eshitish qobiliyatini rivojlantirish ustida ish olib borishning tizimi. (2 soat)

Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning ustida ish olib borishning bosqichlari. Yillar davomida nutqiy materiallarni murakkablashtirib borilishi. Karlar maktabida talaffuz ustida ish olib borilishi. Eshitish qobiliyatini rivojlantirish metodikasi kursida, plakatlardan, tarqatma materiallardan va boshqa ko'rgazmali qurollardan foydalanish.

30- mavzu. Umum - ta'lim darslarida eshitish qobiliyatini rivojlantirishning mazmuni va metodikasi. (2 soat)

Karlar maktabida umum-ta'lim darslarida Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning mazmuni va masalari. Umum-ta'lim darslarida talaffuzni shakllantirishda nutqiy materialning roli. Eshitish qobiliyatini rivojlantirish va og'zaki nutqning o'zaro aloqadorligi.

III. Amaliy, seminar yoki laboratoriya mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

III.1. Amaliy mashg'uloti mavzulari

3-semestr

1-mavzu. Daktilologiyaning mazmuni, maqsadi va egallash metodlari (2 soat)

Reja:

1. Karlar, zaif eshituvchilarni o'qitish va tarbiyalash jarayonida daktilologiyaning qo'llanilishidagi tarixiy man balarga tayangan holda nazariy ma'lumotlarni egallash.
2. Daktilologiyaning mazmuni va maqsadi.
3. Daktilologiyaning psixologik egallash metodlari "BBB" texnologiyasi asosida yoritilg.

2-mavzu. Daktilologiya – barmog alifbosi (2 soat)

8

Reja:

1. Daktilologiya – qo'l alifbosi. Grafik diktant metodikasi orqali amaliy bajarish.
2. Daktilologiya turlari: bir qo'lli, ikki qo'lli, kaft daktilologiyasi. Uch qismli jadval asosida o'rganish.
3. Bir qo'lli daktilologiyaning afzalliklari. Ikki qismli kundalik asosida taqgostlang.

3-mavzu. Dunyo mamlakatlarning daktil alifbosi (2 soat)

Reja:

1. Dunyo mamlakatlarning daktili alifbosi ahmiyatini sinkveyn metodi orqali o'rganish.
2. Daktil nutqning mohiyati predmetlarning klassifikatsiyasi metodikasi asosida yoritib berilg.
3. Daktil nutqning so'zlashuv, og'zaki va yozma nutqqa nisbatan o'ziga xos xususiyatlari.

4-mavzu. Chet el surdopedagogikasida daktil va imo-ishora nutqiga bo'lgan qarashlarning rivojlanishi (2 soat)

Reja:

1. XIX asrning birinchi yarmida rus pedagogikasi yetuk namoyondalarining daktil va imo-ishora nutqiga bo'lgan qarashlari. Kettel savollariga javob berilg.
2. A.N.Gadishevning taraqqiyparvar g'oyalarning ahmiyati.
3. V.I.Fleri, A.G.Gurseyvning daktil va imo-ishora nutqiga bo'lgan qarashlarining tavsifnomasi. Venn diagrammasi asosida yoritilg.
4. XIX asrning ikkinchi yarmida surdopedagoglarning daktil va imo-ishora nutqiga bo'lgan munosabatlarini ijobiy va salbiy jihatlarni jadval asosida yoritilg.

5-mavzu. Daktil belgilarining ta'rifi (2 soat)

Reja:

1. Daktil belgilarning ta'rifi rasmalar asosida ifodalang.
2. Eshitishda nuqsone bo'lgan o'quvchilarga daktil nutqni o'rganishga qo'yilgan talablar
3. Eshitishda nuqsone bo'lgan o'quvchilarga daktil nutqni o'rganish bo'yicha bilimlarni shakllantirishda qanday vositalar samarali hisoblanadi? Muammoli vaziyat tashkil etish.

6-mavzu. Kar va zaif bolalarni daktil nutkini egallashning psixologik xususiyatlari (2 soat)

Reja:

9

1. Kar va zaif eshituvchi o'quvchilar bilan olib boriladigan o'quv-tarbiyaviy ishlarda daktili nutqni qo'llashga qo'yilgan asosiy talablarni predmetlarning asosiy klassifikatsiyasi metodi asosida yoriting.

2. Kar va zaif eshituvchi bolalar maktablarida daktili nutqni o'rgatishda bolalarning psixologik xususiyatlari haqidagi bilimlarini verbal tafakkur darajasini aniqlash metodikasidan foydalangan holda rivojlantirish.

7-mavzu. Og'zaki so'zlashuv nutqni tarjima qilishda daktili nutqning tutgan o'rni (2 soat)

Reja:

1. Karlarning imo-ishora nutqi va uning og'zaki so'zlashuv (og'zaki, yozma, daktili) formasidan farqi. Kim chaqqon strategiyasi asosida savollarga javob berish orqali o'rganish.

2. Imo-ishora nutqning tarkibiy qismlari: nutqni ifodalovchi harakat (qo'llar harakati), mimika (yuz ifodasi), artikulyatsiya, daktilologiya, pantomima. (Qo'l harakati, yuz ifodasi, artikulyatsiya va pantomimaga oid so'zlar ishtirokida amaliy topshiriqni bajarish).

4-semestr

8-mavzu. Imo-ishora nutqning karlarini o'qitishda tutgan o'rni (2 soat)

Reja:

1. Karlarni o'qitishning turli bosqichlarida imo-ishorali nutqning tutgan o'rni zina-metodi yordamida yoriting.

2. Eshituvchilar va karlar orasida mulqot vositasi sifatida tutgan o'rni va ahamiyati, ularning so'zlari nutqni, imo-ishorali nutqni uning texnikasi.

3. Talabalar imo-ishora nutqi, imo-ishora nutqning karlarini o'qitishda tutgan o'rni haqida bilim va malakalarini "Munozara to'ri" savollari orqali o'zlashiring.

9-mavzu. Imo-ishora tilning taraqqiyoti (2 soat)

Reja:

1. Karlarning imo-ishora nutqi va uning og'zaki so'zlashuv (og'zaki, yozma, daktili) formasidan farqi.

2. Talabalarda imo-ishora tilining taraqqiyoti haqidagi bilimlarni Blits so'rov savolnomalar orqali tarkib topirish.

3. Yangi so'zlar: tushunchalar, abstrakt tushunchalar, atocqli otlar, atamalar, grammatik kategoriyalar uchun yangi ishoralarining shakllanishi (amaliy tarzda kichik gurnux orqali bajarish).

4. Yangi ishoralarining imo-ishoralar tili tizimidagi o'rni.

5. Imo-ishoralarning lug'ati, xalqaro imo-ishorali lug'atini namoyish qilish (demonstratsiya) metodi orqali yoriting.

10-mavzu. Karlarni o'qitishning turli bosqichlarida imo-ishorali nutqning tutgan o'rni (2 soat)

Reja:

1. Imo-ishorali nutqni bilishi va kar bolalar ta'lim-tarbiyasi jarayonida qo'llab olishning surdopedagog uchun ahamiyati.

2. Imo-ishora nutqning zaif eshituvchilar va karlar orasida mulqot vositasi sifatida tutgan o'rni va amaliy ahamiyatida nimalarni bilasiz?

3. Imo-ishorali nutqning bajarilish texnikasini amaliyotda ko'rsatish.

11-mavzu. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda imo-ishora nutqni o'rganishga qo'yilgan talablar (2 soat)

Reja:

1. Imo-ishora belgilarining ta'rifi va imo-ishora qoidalari Baihq skleti asosida tushuntirish.

2. Kar va zaif eshituvchi bolalarni imo-ishora nutqni egallashning psixologik xususiyatlarini "Zigzag strategiyasi" metodi orqali yoritib bering.

3. Imo-ishora nutqning kar bolalar bilan olib boriladigan o'quv tarbiya ishlarda yordamchi vosita sifatida tutgan o'rni "Skrabey texnologiyasi" da yoritib bering.

4. Imo-ishora nutqni o'quvchilar va o'qituvchilar tomonidan qo'llanilishini taqqoslash usuli yordamida tahlil qiling.

12-mavzu. Eshitishda nuqsoni bor bolalarni o'qitishdagi turli bosqichlarda imo-ishora nutqning o'rni va ahamiyati (2 soat)

Reja:

1. Kar va zaif eshituvchi o'quvchilar bilan olib boriladigan o'quv-tarbiyaviy ishlari mavzusida Kichik esse yozing.

2. Kar va zaif eshituvchi o'quvchilar bilan olib boriladigan o'quv-tarbiyaviy ishlarda imo-ishora nutqni qo'llashga qo'yilgan asosiy talablar to'g'risida savol javob o'tkazish.

3. Og'zaki so'zlashuv nutqni imo-ishora nutqiga tarjima qilishda daktili nutqning tutgan o'rni "BBB" metodi yordamida tahlil qiling.

13-mavzu. Imo-ishora nutqning mazmunni, maqsad va egallash metodlari (2 soat)

Reja:

1. Karlarning imo-ishora nutqi va uning og'zaki so'zlashuv (og'zaki, yozma, daktili) formasidan farqi.

2. Imo-ishora nutqining kartlarni o'qitishda tutgan o'rmini ikki qismli kundalik metodi orqali yoritib.
3. Imo-ishora nutqining mazmuni, maqsad va egallash metodlarini "Bumerang texnologiyasi" da yoritib berib.

14-mavzu. Imo-ishora nutqining o'ziga xosligi (2 soat)

Reja:

1. Imo-ishoraning o'ziga xos xususiyatlari: imo-ishoraning obrazlilikgi, uning predmet bilan, harakat bilan, predmetning belgisi bilan, vaziyat, ahamiyat bilan aloqasi, imo-ishora nutqning polisemantizmi Klaster metodi orqali yoritib.
2. Imo-ishoralarning kelib chiqishi. Imo-ishoraning tasnifi. Imo-ishorali nutqning madaniyatini "Zanjir texnologiyasi" orqali yoritib berib.
3. Imo-ishorali va og'zaki nutqning o'zaro aloqadorligi. Ven diagrammasi asosida ifodalang.

15-mavzu. Talaffuzni shakllantirishning mazmuni, maqsadi va egallash metodlari (2 soat)

Reja:

1. Talaffuzni shakllantirishning asosiy maqsadi va vazifalarini "Balig skeleti" organayzeri orqali keng yoritib berib.
2. Bolalar nutqidagi kamchiliklar tipologiyasi to'g'risida aniq, ravshan tasavvurga o'rgatish yo'llari "Artra" metodi orqali kichik guruhlarda yoritib berib.
3. Nutq kamchiliklarini bartaraf etish metodikasi tarmoqlanish strategiyasi orqali bayon eting.
4. Maxsus muassasalarda korreksion ishlarni tashkil etish FSMU texnologiyasi asosida yoritib.

16-mavzu. Kar va zaif eshituvchilarga talaffuzni o'rganishga qo'yilgan talablar (2 soat)

Reja:

1. Kar va zaif eshituvchilarga talaffuzni o'rganishga qo'yilgan bilim, malaka va ko'nikmalarni shakllantirishni "Zanjir texnologiyasi" orqali yoritib berib.
2. Kar bolalar nutqining talaffuz tomonini uycha metodikasi orqali tekshirishni o'rganib.
3. Talaffuzga o'rgatish bo'yicha olib boriladigan ishlarni rejalashtirish va ish turlarini tashkil etish. Talabalar kichik guruhlarda amaliy ishlashadi.
4. Kartlarni og'zaki nutqga o'rgatish metodlari (amaliy tarzda individual holda ishtanadi).

12

5. Eshitish qobiliyatini rivojlantirish metodlari (amaliy tarzda kichik guruhlarda ishlang).

17-mavzu. Eshitishda nuqsoni bor bolalarni o'qitishdagi turli bosqichlarda talaffuzning o'rni va ahamiyati (2 soat)

Reja:

1. Talaffuz malakalarini shakllantirish metodikasi bolalarni og'zaki nutqga o'rgatish (o'quvchi bilan yakka tartibda ishlang).
2. Og'zaki nutqga o'rgatishda amalga oshiriladigan ish turlari "Munozara to'ri" savohnomalari orqali yoritib.
3. Talaffuzni shakllantirish metodikasi kursida, plakatlardan, targatma materiallardan va boshqa ko'rgazmali qurollardan foydalangan holda namoyish qilish metodi orqali yoritib.

18-mavzu. Talaffuzning mazmuni, maqsad va egallash metodlari (2 soat)

Reja:

1. Kartlarning talaffuzi va uning og'zaki so'zlashuv (og'zaki, yozma, daktil) formasidan farqi. (Daktilernalarni qo'l harakatini ifodalab talaffuz qiling).
2. Talaffuzning tarkibiy qismlari: nutqni ifodalovchi harakat (qo'llar harakati), artikulyatsiya, daktilologiya, pantonima. (Vaqt, daqiqqa, xalfa, oy, yil kabi so'zlar guruhini imo-ishorada ko'rsatib).
3. Talaffuzning o'ziga xosligi. ("Mening kun tartibim" mavzusida esse yozing).

19-mavzu. Talaffuzning taraqqiyoti (2 soat)

Reja:

1. Talaffuzning obrazlilikgi, uning predmet bilan, harakat bilan, predmetning belgisi bilan, vaziyat, ahamiyat bilan aloqasi. (Odatda ishlatiladigan so'zlardan vaqt va harakatga mos holatda 3 ta gap tuzing).
2. Talaffuzning kelib chiqishi sabablari. (Nutq kartasi asosida tovush talaffuzni tekshiring).

20-mavzu. Talaffuzning tasnifi (2 soat)

Reja:

1. Talaffuz madaniyatini Bumerang texnologiyasi asosida tushuntirib.
 2. Talaffuz va og'zaki nutqning o'zaro aloqadorligini "Sinkveyn texnologiyasi" foydalanib yoritib berib.
 3. Talaffuzni o'qitishda qo'llaniladigan nutqiy material eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni maxsus yordamchi vositasidir.
- 21 - mavzu. Talaffuz ustida ish olib borishning tizimi (2 soat)

Reja:

13

1. Talaffuz ustida ish olib borishning bosqichlarini Zinanna-zina metodi orqali yoriting.
2. Yillar davomida nutqiy materiallarni murakkablashtirib borilishini nutq komponentlari asosida tushuntiring.
3. Karlar maktabida talaffuz ustida ish olib borilishi yakka va frontal mashg'ulotlar haqida o'z fikringizni bildiring.

22- mavzu. Umum - ta'lim darslarida talaffuzni shakllantirish mazmuni va metodikasi (2 soat)

Reja:

1. Karlar maktabida umum-ta'lim darslarida talaffuzni shakllantirishning mazmuni va masalalarini FSMU texnologiyasi asosida izohlang.
2. Umum-ta'lim darslarida talaffuzni shakllantirishda nutqiy materialning roli nimalardan iborat ekanligini Svetafor metodi orqali yoriting.
3. Umum-ta'lim darslarida talaffuzni shakllantirishda nutqiy materiallarni tahlil qilishni Impuls plakat metodi orqali yoriting.

23-mavzu. Eshitish idrokini rivojlantirishning mazmuni, maqsadi va egallash metodlari (2 soat)

Reja:

1. Eshitish idrokini rivojlantirishning asosiy maqsadi va vazifasi.
2. Bolalar nutqidagi kamchiliklar tipologiyasi to'g'risida aniq, ravshan tasavvurni shakllantirishni maqsad sari bir qadam metodi yordamida izohlang.
3. Nutq kamchiliklarini bartaraf etish metodikasini "Baliq skeleti" organayzeri orqali keng yoritib bering.

24-mavzu. Eshitish idrokini rivojlantirishga qo'yilgan talablar (2 soat)

Reja:

1. Eshitish qobiliyatini rivojlantirish metodlari;
2. Eshitish qobiliyatini rivojlantirish bo'yicha olib boriladigan ishlarni rejalashtirish va ish turlarini tashkil etishni Skarabey texnologiyasi asosida yoriting.
3. Kar bolalar eshitish qobiliyatini tekshirish usullarini jadval orqali ifodalang.

25- mavzu. Eshitishda nuqsoni bor bolalarni o'qitishdagi turli bosqichlarda eshitish qobiliyatini rivojlantirishning o'rni va ahamiyati (2 soat)

Reja:

1. Eshitishda nuqsoni bor bolalarni o'qitishdagi bosqichlar. Zinanna-zina metodi orqali tushuntiring.

2. Eshitishda nuqsoni bor bolalarni o'qitishdagi turli bosqichlarda eshitish qobiliyatini rivojlantirishning o'rni va ahamiyatini Zakovvat ko'rinishidagi darslar orqali izohlang.
3. Eshitish qobiliyatini rivojlantirish yo'llarini "Yelpig'ich" metodi orqali yoritib bering.

26- mavzu. Eshitish qobiliyatini rivojlantirish metodikasi bolalarni og'zaki nutqga o'rgatish (2 soat)

Reja:

1. Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarni og'zaki nutqga o'rgatishda texnik vositalardan foydalanish.
2. Og'zaki nutqga o'rgatish metodlari va bosqichlari. (nafas, artikulyatsion va ovoz mashqlari ustida amaliy ishlash).

27- mavzu. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning mazmuni, maqsad va egallash metodlari (2 soat)

Reja:

1. Karlarning eshitish qobiliyati, talaffuzi va uning og'zaki so'zlashuv nutqini kartochkalar yordamida global va analitik o'qish.
2. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning karlarni o'qitishda tutgan o'rni mavzusida kichik esse yozish.
3. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning o'ziga xosligi.

28- mavzu. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning taraqqiyoti (2 soat)

Reja:

1. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari: uning predmet bilan, harakat bilan, predmetning belgisi bilan, vaziyat, ahamiyat bilan aloqasini Svetafor metodi yordamida yoriting.
2. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning kelib chiqishi.
3. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning tasnifi.
4. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishning va og'zaki nutqning o'zaro aloqadorligi.

29- mavzu. Eshitish qobiliyatini rivojlantirish ustida ish olib borishning tizimi (2 soat)

Reja:

1. Odatda ishlatiladigan so'zlar ustida ish olib borishning bosqichlari.
2. Maktab oila sport materiallarga oid so'zlarni murakkablashtirib borilishi.
3. Tabiat va hayvonot olamiga oid so'zlar talaffuzi ustida ish olib borilishi.
4. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishda Kasblar, huquq va qonun kabi so'zlardan foydalanish.

30- mavzu. Umum - ta'lim darslarida eshitish qobiliyatini rivojlantirishning mazmuni va metodikasi (2 soat)

Reja:

1. Karlar maktabida umum-ta'lim Mehnat, tasviriy faoliyat qurish-yasash, jismoniy tarbiya darslarida eshitish qobiliyatini rivojlantirish masalalarini FSMU texnologiyasi asosida yoritib.
2. Umum-ta'lim Nutq o'qitirish va musiqa darslarida talaffuzni shakllantirishda nutqiy materialning rolini Sinkveyn texnologiyasi asosida yoritib berib.
3. Eshtitish qobiliyatini rivojlantirish va og'zaki nutqning o'zaro aloqadorligining o'ziga xosligi zig-zag metodi yodamida tushuntirib.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar.

Mustaqil ta'limdan ko'zlangan maqsad va vazifalar - bu talabalarida mustaqil bilim olish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Mustaqil ta'lim amaliy mashg'ulotlariga tayyorlik ko'rishdan tashqari fan dasturida ko'rsatilmagan, ammo fan bo'yicha talabning bilim doirasini kengaytiruvchi qo'shimcha mavzular doirasida berilgan topshiriqlarni bajarishni o'z ichiga oladi.

IV.1. Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Imo-ishora tilining taraqqiyoti.
2. Yangi so'zlar, tushunchalar, abstrakt tushunchalar, atqoqli otlar, atamalar grammatik toifalar uchun yangi ishoralarining shakllanishi.
3. Yangi ishoralarining imo-ishoralar tili tizimidagi o'rni.
4. Imo-ishorali nutqni bilishi va kar bolalar ta'lim-tarbiyasi jarayonida qo'llab olishning surdopedagog uchun ahamiyati.
5. Eshtituvchilar va karlar orasida mulqot vositasi sifatida imo-ishora nutqini, uning texnikasi, yuzdan o'qiy olish imkoniyatini tutgan o'rni.
6. Daktil va imo-ishora nutqini o'quv tarbiya va ommaviy-madaniy ishlardan qo'llanilishi.
7. Daktil ishorali nutqning tarjimai tahlili.
8. Tarjima jarayoniga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.
9. Karlar maktabida eshituv xonaning jhozlanishi, uning vazifasi.
10. Talaffuz malakalarini nutqiy eshituv qobiliyatiga ta'siri.
11. Eshtitish qobiliyatini audiometr yordamida tekshirish.
12. Nutq audiometriyasi.
13. Eshtitish xonasida frontal darslar.
14. Kar bolalar maktabida gaplarni farqlash bo'yicha olib boriladigan ishlar.
15. Eshtituv idrokini rivojlantirish ishining tizimi.
16. Talaffuzga o'rgatish davrlari.

17. Eshtitish qobiliyatini rivojlantirishning mazmuni va masalalari.
18. Karlarda nutqiy nafas, ovoz va tovush qo'yish usullari.
19. Karlarni talaffuzga o'rgatish metodlari.
20. Nutqning ko'ruv idrokini rivojlantirish (labdan o'qish).
21. ENB bolalarni o'qitishda nutqdan foydalanish.
22. Eshtitish xonada frontal mashg'ulotlar.
23. Karlar maktabida individual mashg'ulotlar.
24. Og'zaki nutq va uning rivojlantirish xususiyatlari.
25. Og'zaki so'zlashuv nutqini imo-ishora nutqga tarjima qilishda daktil nutqning tutgan o'rni.
26. Imo-ishora nutqning zaif eshtituvchilar va karlar orasida mulqot vositasi sifatida tutgan o'rni va ahamiyati, imo-ishorali nutqning texnikasi.
27. Imo-ishora belgilarining ta'rifi va qoidalari.
28. Imo-ishora nutqning tarkibiy qismlari: nutqni ifodalovchi harakat (qo'llar harakati), mimika (yuz ifodasi), artikulyatsiya, daktilologiya, pantonimika.
29. Zaif eshtituvchi bolalar maktablarida yakka mashg'ulotlarda qo'llaniluvchi interfaol usullar foydalanish tamoyillari va yo'llari
30. Karlar maktabida talaffuz ustida ish olib borilishi.
31. Umum - ta'lim darslarida talaffuzni shakllantirishning ustida ish olib borilishi.
32. Eshtitish qobiliyatini rivojlantirishning ustida ish olib borilishi.
33. Umum - ta'lim darslarida Eshtitish qobiliyatini rivojlantirishning ustida ish olib borilishi.
34. Imo-ishorali va og'zaki nutqning o'zaro aloqadorligi.
35. Imo-ishorali nutq eshtitishi nuqsонli bolalarni o'qitishda qo'llaniladigan maxsus yordamchi vosita.
36. Talaffuzga o'rgatish bo'yicha olib boriladigan ishlarni rejalashtirish va ish turlarini tashkil etish.
37. Talaffuz malakalarini shakllantirish metodikasi bolalarni og'zaki nutqga o'rgatish, texnik vositalardan foydalanish, og'zaki nutqga o'rgatish metodlari va bosqichlari.
38. Talaffuzning o'ziga xos xususiyatlari: talaffuzning obrazliligi, uning predmet bilan, harakat bilan, predmetning belgisi bilan, vaziyat, ahamiyat bilan aloqasi.
39. Talaffuzni o'qitishda qo'llaniladigan nutqiy material eshtitishda nuqsонli bo'lgan bolalarni maxsus yordamchi vositasidir.
40. Eshtitish qobiliyatini rivojlantirishning ustida ish olib borilishning bosqichlari.

<p>IV.2. Mustaqil ta'limni o'zlashtirish tartibi.</p> <p>Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.</p>	<p>3.</p> <p>V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:</p> <p>Daktitologiya va imo-ishora nutqi fanining mazmuni va uni egallash usullari, imo-ishora nutq mazmuni, kar bolalarning imo-ishorali tilning rivojlanishi haqidagi ma'lumotlar; eshitishda nuqsoni bor bolalarni o'qitishdagi turli bosqichlarda daktil nutqning o'rni va ahamiyati; imo-ishora tilining taraqqiyoti; eshitishda nuqsoni bo'lgan va eshituvchilar tomonidan og'zaki nutqni imo-ishorali nutqga, va aksincha imo-ishorali nutqni og'zaki nutqga tarjima qilinishi; talaffuzni shakllantirish metodikasi kursning korreksion ta'lim va tarbiya jarayonidagi ahamiyatini; eshitishda nuqsoni bo'lgan o'quvchilarda eshitish qoidig'ini va eshitishning pasayishi, talaffuzini shakllantirish ishlari;nutqiy eshitishni shakllantirish, eshitish va nutq a'zolarining fiziologiyasi va patologiyasini; eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar eshituv holati va og'zaki nutqni tekshirish ishining mazmuni va metodikasini, eshitish idrokini rivojlantirish texnologiyalarini va talaffuzni shakllantirish metodikalarini bilishi kerak;</p> <p>Imo-ishora nutqini egallash usullari, daktil nutqidan so'zlashuv vositasi sifatida foydalanish, imo-ishora nutqidan so'zlashuv vositasida tarjima qilish; kar va zaif eshituvchi bolalar tomonidan nutqni eshitib idrok etish imkoniyatlarini aniqlash; total nutkiy audiometriya ma'lumotlarini taqdoslash; ovoz kuchaytirgich asboblardan foydalanish, eshitish idrokini rivojlantirish;yakka mashg'ulotlar uchun didaktik materiallar va didaktik o'yinlar tanlash, korreksion-pedagogik ish jarayonini tahlil qilish va baholashni ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak;</p> <p>Eshitish faoliyatini rivojlantirish bo'yicha ishini tashkil etish, eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalar nutqiy eshitishi va talaffuzini shakllantirishning metodik usullarini qo'llay olish; tibbiy-pedagogik hujjatlarini yuritish; korreksion-pedagogik vaziyatni modeldashirish, audiometik tekshiruvlar o'tkazish; eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarga daktil va imo-ishorali nutqni o'rnatish, mashg'ulotlarni o'tkazish;talaffuzni shakllantirish mashg'ulotlarini o'tkazish malakalariga ega bo'lishi kerak.</p> <p>4.</p> <p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadlar; • seminarlar (manitqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar;
---	---

<ul style="list-style-type: none"> • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar. 	<p>5.</p> <p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks etira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish, joriy nazorat, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishini topshirish.</p> <p>Joriy nazorat. Joriy nazorat semestr davomida seminar mashg'ulotlariga ajratilgan soatlar (jufflik) dan kelib chiqib umumiy 30 ball bilan baholanadi. Jami seminar mashg'ulotlari bo'yicha o'zlashtirish natijalari 100 ballik tizimda 30 ball bilan baholanadi.</p> <p>Oraliq nazoratlar. Oraliq nazoratlar semestr davomida ma'ruza mashg'ulotlari o'quv soatidan kelib chiqqan holda 1 marta o'tkaziladi. Oraliq nazorat 100 ballik tizimda 20 ball bilan baholanadi. Oraliq nazorat ishi tarkibida mustaqil ta'lim topshirig'i kiradi.</p> <p>Oraliq va joriy nazorat uchun ajratilgan ballning 60% ini to'plagan talabalarga yakuniy nazorat topshirishga ruxsat beriladi.</p> <p>Yakuniy nazorat</p> <p>Yakuniy nazorat yozma shaklda o'tkaziladi. Talabaning yakuniy nazoratdagi o'zlashtirishi 100 ballik tizimda 50 ball bilan baholanadi va yakuniy nazorat uchun ajratilgan ballning 60% ini to'plagan talabalar fanni o'zlashtirgan hisoblanadi.</p> <p>6.</p> <p>VIII. Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati</p> <p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. M.U.Xamidova. Maxsus pedagogika (Mutaxassislikka kirish). -T.: Fan va texnologiyalari, 2018 2. F.Fatxieva 2005 y. O'zbekiston karlar imo-ishora nutqi. 600 bet. 3. Surdopedagogika. U.Fayziyeva, D.Nazarova, F.Qodirova "Sano-standart" Toshkent 2012 <p>Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Mirziyoev Sh.M. *Tanqidiy tahlil, qar'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016 yil yakunlari va 2017 yil istiqbollari" bag'islangan majlisidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi. // Xalq so'zi gazetasi. 2017 yil 16 yanvar, №11. 5. Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – T.: O'zbekiston, 2016. - 56 b. 6. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – T.: O'zbekiston, 2017. - 48 b
--	---